

Hazırlayan:

Prof. Dr. Kerem Alkin

Türkiye İMSAD Ekonomi Danışmanı

Referandum süreci geride kalsa da, gerek kimi batılı ülkelerin referandum sonuçlarını kabullenmekte takındıkları tavır, gerekse de oy kullanma sürecinde yaşanan kimi tartışmalar, referandum sonuçlarının meşruiyetine yönelik tartışmaları alevlendirir ise, ekonominin ve piyasaların seçim atmosferinden çıkışı uzayabilir. Bu nedenle, inişli çıkışlı bir hafta olma özelliğinden söz edebiliriz. Sonuçlar kesinleşince, 3,62 TL'nin altına kadar düzeltme yapan dolar-TL kuru, sabahın ilk saatlerinde 3,65-3,63 TL bandında işlem görüyor.

- 55 milyon seçmenin Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne geçiş başta olmak üzere, Anayasa'nın belirli hükümlerinde değişiklik yapan halkoylamasında, referandumda oylarını kullanmaları sonrasında, yüzde 85.3 katılım ve yüzde 51,4 kesinleşmiş evet oyu ile referandum kabul edildi. Türkiye'nin davet ettiği AGİT Heyeti'nin referandumunun meşruiyeti ile ilgili ön raporu yarın (18 Nisan Salı) açıklanacak. Yüksek Seçim Kurulu'nun oy pusulalarına ve tercih mühürlerine yönelik kararları, daha önce benzer kararlar alınmış olmasına rağmen, evet yönünde çalışan partiler ile, hayır yönünde çalışan parti ve siyasi gruplar arasında gece boyunca tartışmalara sebep oldu. Bu noktada, referandumun meşruiyetine yönelik tartışmalar hızla tamamlanır ve seçim sonuçları siyasi tarafta kabul görür ise, ekonomi çevreleri ve finans piyasaları, seçim sonuçlarının ekonomi ve piyasalara yansımalarına daha hızlı adapte olabilir.
- Esasen, referandumdan 'evet' çıkacağı yönündeki beklenti önceki hafta sonundan itibaren güçlenince, 10 Nisan Pazartesi gününden itibaren yayınlanan uluslararası finans kurumlarının raporlarına yansıyan bu yöndeki beklenti ve görüşler, Borsa İstanbul 100 Endeksi'ne ve 2. el tahvil piyasasına, gelen alımlarla endeks artışı ve faiz oranlarında gerileme olarak yansımış, 14 Nisan Cuma günü kapanışa kadar, bir ara 3,68 TL'nin altına sarkan bir dolar-TL kuru gözlenmişti. Bununla birlikte, hafta başı borsada gözlenen alım yönündeki hareket ve endeksteki yükselişin arkasında, Finans Invest üzerinden alım yapan ve borsa çevresinde 'herif' olarak konuşulan Hintli bir broker'in yaptığı 200 milyon dolarlık bir alımın etkili olduğu nasıl ifade edildiyse, 14 Nisan cuma günü dolar-TL kurunun, piyasalar kapandıktan sonra, akşamın geç saatlerinden geceye doğru, 3,75'i dahi görüp, 3,74'ün hemen altında kapanmasının gerekçesi de tam anlaşılamadı. Dolar-TL kurunun 11 dakikada 7 kuruş birden fırlamasının referandum sonucu beklentisi ile herhangi bir ilgisi olmadığı ifade edildi.

- Bankacıların değerlendirmesine göre, hareket tamamen bir 'keriz silkeleme' operasyonu. Şöyle ki, Dolar/TL 'nin hareketli olduğu saatte dünyada açık bir piyasa yok. ABD piyasaları ve o zaman diliminde bütün piyasalar tatil ve kapalı. O saatte sadece elektronik piyasaların açık olduğuna dikkat çeken bankacılar, kurda ilk hareketin cuma gecesi saat 23.48'de başladığını belirtiyor. Saat 23.50 gibi de elektronik piyasada yaklaşık 10 milyon dolar civarında hacim olduğunu kaydeden bankacılar, buradaki satışların, referandumda beklenmedik bir sonuç çıkması ihtimaline karşı, 3.72-3.74 TL arasına verilen otomatik emirleri harekete geçirdiğini ve artan satışlarla kurun bir anda 3.75 TL'ye dayandığını belirtiyor. Piyasada yaşanan bu hareketin zamanlaması ve şekli itibarıyla tam bir manipülasyon olduğunu ifade eden bankacılar, hareketin çok fazla mağduru olduğuna dikkat çekiyor. Özellikle sığ piyasalarda önceden belirlenmiş bir yatırım aracının fiyatıyla suni olarak oynayarak, yatırımcıları zarara uğratmak kimi zaman gözlenen bir metodoloji. Nitekim, referandum sonuçları netlik kazandıktan sonra, 16 Nisan Pazar (dün) gecesi, dolar-TL kurunun bir ara 3,62 TL'nin altına dahi sarktığı görüldü.
- Yatırımcıların büyük kısmı, evet kesiminin bu zaferinin geçen yaz gerçekleşen başarısız darbe girişimi, kredi notlarının düşürülmesi ve Türk Lirası'nın rekor seviyeye düşmesinin yatırımcıların Türk varlıklarına iştahını azaltmasının ardından, ilave bir belirsizlik kaynağının ortadan kaldırdığını düşünüyor. Bluebay Asset Management kıdemli gelişen piyasa stratejisti Tim Ash, "Türk piyasalarının ilk reaksiyon olarak ralli yapmasını, ardından bu sonucun siyaset, ekonomi politikası ve ayrıca aralarında ABD ve AB'nin olduğu kilit müttefiklerle ilişkilerle de ne anlama geldiğini anlamaya çalışmasını bekliyorum" dedi. Rabobank'tan Piotr Matys, "Referandum sonucu Türkiye siyasetinde belirsizliği ortadan kaldırdı," dedi. Matys, Türk Lirası'nın dolar karşısında 3.5561 ve ardından bir sonraki potansiyel kısa vadeli hedef olarak 3.40 seviyesine düşmesini bekliyor. Nomura'dan İnan Demir, Türk Lirası'danki ferahlama rallisi ve getiri eğrisinde dikleşme baskısı beklediğini, ancak yükselişin boyutunun erken seçim ya da kabine değişikliği olasılığına, parasal gevşemenin zamanlamasına ve Türkiye'nin Batılı müttefikleri ile ilişkisine bağlı olduğunu kaydetti.
- Alman Bankası Commerzbank, referandum sonrası Türk Lirası'nda görülen rallinin muhtemelen uzun süreli olmayacağını kaydetti. Commerzbank'ın kıdemli gelişen piyasalar ekonomisti Tatha Ghose, bilgilendirme notunda, referandumun sonuçlanmasının ardından, Commerzbank'ın kısa süreli bir ralli beklediğini, bu rallinin kısa vadede Dolar/TL 'yi 3.60 seviyesinin altına düşürebileceğini ve CDS (tahvillerin temerrüte karşı sigorta maliyeti) farklarının 215 baz puanı düşmesini sağlayabileceğini kaydetti. OANDA'nın kıdemli traderlarından Stephen Innes, Türkiye'de referandumdan "Evet" çıkmasının Türk Lirası için destekleyici bir unsur olduğunu kaydetti. Innes, bilgilendirme notunda, "Türkiye'de referandumdan 'evet' oyunun çıkmasının, siyasi belirsizliğin ortadan kalkmasından dolayı, yatırımcı güveni ve ekonomi üzerinde pozitif etkisi olacak" dedi. Innes, Türk varlıklarının en yüksek getirilerden bazılarını sağladığını ve liranın "carry trade"inin cazibesinin yatırımcıları çekeceğini belirtti. Bu arada, biz kendi referandumumuza odaklanmış iken,

Asya-Pasifik'te Kuzey Kore'den kaynaklanan gerginlik piyasaları etkileyecek bir boyut kazanmış durumda. Kuzey Kore'nin her şeyi göze aldığına dair açıklamaları tansiyonu arttırmış durumda.

- Altın fiyatları, ABD Başkanı Donald Trump'ın, Kuzey Kore'nin haftasonu fırlattığı balistik füzenin başarısız olmasının ardından, bu ülkeye ani saldırı dahil "hareketli" askeri hareketi düşünme konusunda istekli olduğunun kaydedilmesinin ardından Kasım ayından bu yana en yüksek seviyesine çıktı. Spot altın yüzde 0.8 yükselişle ons başına 1,295.56 dolara kadar çıkarak 9 Kasım'dan bu yana en yüksek seviyesini görmesinin ardından, bugün, yani 17 Nisan Pazartesi sabahı itibarıyla, Singapur saati ile 09:20'de 1,291.45 dolara geldi. Singapur'da OCBC ekonomisti Barnamas Gan, "Altın, güvenli liman alımları ile birlikte, muhtemelen yüksek kalacak," dedi ve "Altın görülebilir bir gelecekte 1,300 doları aşarsa şaşırılmayacağı" şeklinde görüş bildirdi. Altın geçen hafta da yüzde 2.5 yükselmişti ve Haziran'dan bu yana en büyük haftalık kazancını gerçekleştirmişti. ABD Doları'nın 10 önemli para karşısındaki seyrini gösteren Bloomberg Dolar Spot Endeksi ise, geçen hafta yüzde 0.7 düşüktükten sonra, bu sabah, 17 Nisan pazartesi sabahı yüzde 0.2 daha geriledi. 10 yıl vadeli ABD Hazine tahvillerinin faizi Kasım ayından bu yana en düşük seviyesini gördü. Bunda, geçen hafta cuma günü kimi ABD verilerinin beklenenden kötü gelmesinin ve Kuzey Kore gerginliğinin etkisi göz ardı edilmemeli. Spot gümüş yüzde 0.3 yükselişle ons başına 18.6015 dolara çıkarken, platin yüzde 0.8 yükselişle ons başına 980.46 dolara ve paladyum yüzde 0.1 yükselerek ons başına 797.43 dolara ulaştı.
- Bu arada, Uluslararası kredi derecelendirme kurumu Fitch Ratings, 16 Nisan'da yapılacak halk oylamasına dair değerlendirmelerini, 14 Nisan Cuma günü, Kurumun internet sitesinde yayınlanan video ile paylaştı. Fitch Ratings Rusya ve Türkiye Kıdemli Müdürü Paul Gamble, söz konusu videoda, oylamanın Türk ekonomisine etkisi hakkında 4 senaryonun olduğunu belirtmiş. Referandumdan "evet" sonucu çıkması halinde, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın ekonomiye en yüksek önceliği vereceğine inandığını belirten Gamble, "Türkiye'nin ekonomik reform süreci Erdoğan'ın mirasının temelini oluşturuyor." yorumunda bulunmuş. Gamble, halk oylamasından "evet" sonucu çıkması durumunda, Türkiye'nin ekonomik gelişimiyle ilgili 2 senaryoyla karşılaşılmasının öngörüldüğünü ifade etmiş.
- Birinci senaryo altında, genel seçimlerin 2019'a kadar yapılmayacağına işaret eden Gamble, böylece hükümetin Türk ekonomisinde yapısal reformları yerine getirmek için zamanının olacağına dikkati çekmiş. Gamble, ikinci senaryo durumunda ise, hükümetin mali politikalara ve bilanço tablosuna odaklanarak ekonomiyi canlandırma yoluna başvurabileceğini dile getirmiş. Halk oylamasından "hayır" sonucu çıkması olasılığını da değerlendiren Gamble, bu durumda da 2 senaryoyla karşılaşılacağını söylemiş. Referandumdan az oy farkıyla "hayır" sonucu alınması halinde ise, Türkiye'de erken seçimlerin gerçekleşeceğini belirten Gamble, çok oy farkıyla "hayır" sonucuyla

karşılaşılması durumunda ise Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın şu anki yetkilerini kullanarak ekonomiyi ilerleteceğini sözlerine eklemiştir.

- 17 Nisan Pazartesi, bugün açıklanan bir veri ile, Çin ekonomisi, ilk çeyrekte yatırımların artması ve Mart ayında perakende satışlardaki sıçrama ve sanayi üretiminin hızlanmasının etkisiyle, üst üste ikinci çeyrekte hızlanmış gözüküyor. Çin'in GSYH'sı yılın ilk üç aylık döneminde, geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 6.9 arttı. Ekonomistlerin tahminlerinin ortalamasına göre, ekonominin yüzde 6.8 büyümesi bekleniyordu. Büyüme önceki çeyrekte yüzde 6.8 olarak gerçekleşmişti. Çin Ulusal İstatistik Ofisi'nin açıkladığı diğer verilere göre ise, kırsal kesim hariç sabit sermaye yatırımları ilk çeyrekte yüzde 9.2 arttı ve geçen yılki yüzde 8.1'lik artış dikkate alındığına hız kazandı. Perakende satışlar Mart ayında geçen yılın aynı ayına göre yüzde 10.9 arttı. Ekonomistlerin tahminlerinin ortalamasına göre yüzde 9.7 artması bekleniyordu. Sanayi üretimi geçen ay yıllık bazda yüzde 7.6 yükseldi. Beklenti bu verinin yüzde 6.3 artması yönündeydi. Hong Kong'da Australia & New Zealand Banking Group Ltd. baş Çin ekonomisti Raymond Yeung, "Son yıllarda ilk kez, Çin yıla güçlü bir manşet GSYH büyüme verisi ile başladı," dedi ve "Güçlü yatırım ve emlak piyasasından dolayı, ekonomi oldukça iyi performans gösteriyor" dedi. Yeung, ilk çeyrek büyüme rakamını doğru tahmin etti.